

*Przestrzenne konsekwencje depopulacji,
czyli...*

*zjawisko depopulacji w miastach
województwa podkarpackiego oraz
miejskich obszarach funkcjonalnych*

Krzysztof Piróg

Główne przyczyny depopulacji miast

- ujemny przyrost naturalny;
- migracje poza miejski obszar funkcjonalny;
- migracje w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego – suburbanizacja.

Cele wystąpienia

Przedstawienie danych poddanych analizie w ramach badania pn. *Miasta wraz z obszarami funkcjonalnymi oraz bieguny wzrostu w województwie podkarpackim* zrealizowanego na zlecenie Samorządu Województwa Podkarpackiego przez IBERiS Instytut Badań Ewaluacyjnych Rynkowych i Społecznych w zakresie:

- występowania zjawiska depopulacji w miastach województwa podkarpackiego;
- występowania zjawiska depopulacji w miejskich obszarach funkcjonalnych;
- przyrostu naturalnego w miastach województwa podkarpackiego;
- identyfikacji kierunków migracji z miast województwa podkarpackiego.

Zjawisko depopulacji w miastach województwa podkarpackiego

- W latach 2013-2018 wzrosła liczba mieszkańców w **15 miastach**, w tym tylko w jednym mieście spośród 10 największych miast województwa, tj. w Rzeszowie.
- W tym okresie spośród miast województwa podkarpackiego zdecydowanie najwięcej mieszkańców przybyło w **Rzeszowie** – 8 456 osób.
- Największa dynamika wzrostu liczby mieszkańców wystąpiła w odniesieniu do **Głogowa Małopolskiego** i wyniosła ponad 7%.
- Łącznie w **pozostałych 14 miastach**, w których wzrosła liczba mieszkańców, przybyło 1 733 osoby, czyli pięciokrotnie mniej niż w Rzeszowie.

Zjawisko depopulacji w miastach województwa podkarpackiego

- Zauważalne jest, że 3 kolejne miasta o największym przyroście liczby mieszkańców, czyli **Głogów Małopolski, Boguchwała oraz Tyczyn** znajdują się w niewielkiej odległości od Rzeszowa, co może wskazywać na występowanie zjawiska dyfuzji rozwojowej ze względu na oddziaływanie silnego ośrodka wzrostu, jakim jest Rzeszów.
- Innym miastem znajdującym się w pobliżu Rzeszowa o przyroście liczby mieszkańców przekraczającym 100 osób jest **Sokołów Małopolski**. Przyrost liczby ludności wystąpił także w dwóch miastach znajdujących się pomiędzy Rzeszowem a Dębicą, czyli w Ropczycach i Sędziszowie Małopolskim.
- Liczba mieszkańców wzrosła również w czterech innych miastach znajdujących się w pobliżu Dębicy, tj. w **Piłźnie, Przecławiu, Radomyślu Wielkim oraz Brzostku**.

Miasta, w których wzrosła liczba mieszkańców w latach 2013-2018

Lp.	Miasto	Liczba ludności - 2013 r.	Liczba ludności - 2018 r.	Zmiana liczby ludności w 2018 r. względem 2013 r.	Dynamika zmiany liczby ludności (2013 r.=100%)
1	Rzeszów	183 108	191 564	8 456	104,62
2	Głogów Małopolski	6 117	6 568	451	107,37
3	Boguchwała	5 865	6 117	252	104,3
4	Tyczyn	3 641	3 816	175	104,81
5	Ropczyce	15 683	15 856	173	101,1
6	Sokołów Małopolski	4 040	4 165	125	103,09
7	Rymanów	3 696	3 819	123	103,33
8	Radomyśl Wielki	3 080	3 196	116	103,77
9	Pilzno	4 792	4 903	111	102,32
10	Przeclaw	1 711	1 768	57	103,33
11	Sędziszów Małopolski	7 492	7 546	54	100,72
12	Zagórz	5 082	5 120	38	100,75
13	Brzostek	2 718	2 742	24	100,88
14	Pruchnik	3 751	3 774	23	100,61
15	Jedlicze	5 748	5 759	11	100,19

Zjawisko depopulacji w miastach województwa podkarpackiego

- Patrząc globalnie na potencjał ludnościowy miast województwa podkarpackiego, należy zauważyć, że **wzrost** liczby mieszkańców w 15 miastach **nie bilansuje się ze spadkiem** odnotowanym w odniesieniu do pozostałych miast.
- W latach 2013-2018 w województwie podkarpackim **ubyło 6 529 mieszkańców miast**.
- Najwięcej mieszkańców straciły **Stalowa Wola, Przemyśl, Sanok, Jarosław, Jasło, Tarnobrzeg oraz Dębica**.
- **Stalowa Wola, Przemyśl, Sanok i Jarosław** były zarazem miastami, które obok Nowej Sarzyny straciły najwięcej mieszkańców w ujęciu procentowym.

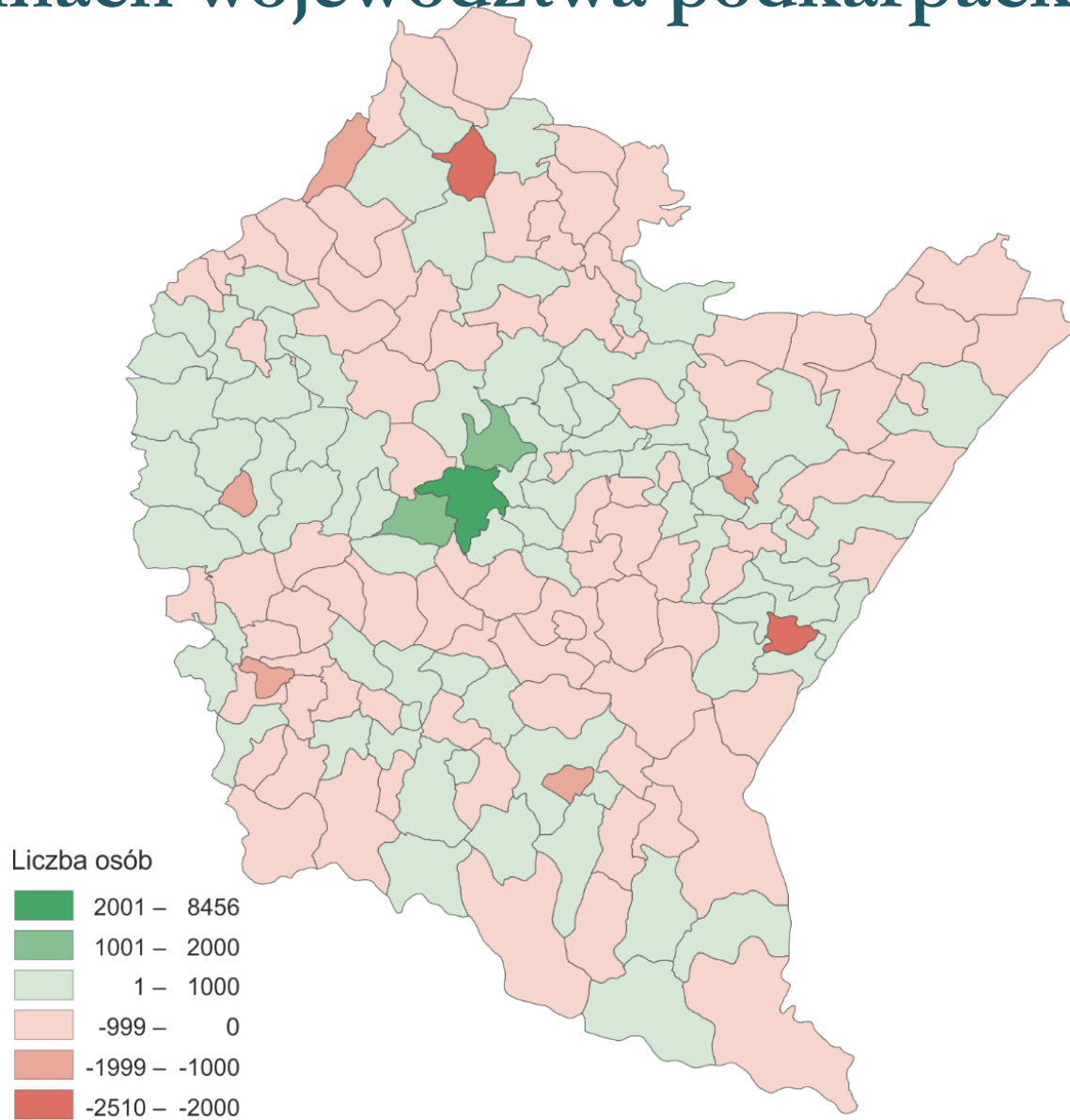
Miasta o największym spadku liczby ludności w latach 2013-2018

Lp.	Miasto	Liczba ludności -2013 r.	Liczba ludności - 2018 r.	Zmiana liczby ludności w 2018 r. względem 2013 r.	Dynamika zmiany liczby ludności (2013 r.=100%)
1	Stalowa Wola	63 692	61 182	-2 510	96,06
2	Przemyśl	63 638	61 251	-2 387	96,25
3	Sanok	39 027	37 577	-1 450	96,28
4	Jarosław	39 138	37 690	-1 448	96,3
5	Jasło	36 363	35 192	-1 171	96,78
6	Tarnobrzeg	48 217	47 047	-1 170	97,57
7	Dębica	46 854	45 817	-1 037	97,79
8	Krosno	47 223	46 511	-712	98,49
9	Mielec	61 096	60 478	-618	98,99
10	Leżajsk	14 363	13 891	-472	96,71

Miasta o największym procentowym spadku liczby ludności w latach 2013-2018

Lp.	Miasto	Liczba ludności -2013 r.	Liczba ludności - 2018 r.	Zmiana liczby ludności w 2018 r. względem 2013 r.	Dynamika zmiany liczby ludności (2013 r.=100%)
1	Nowa Sarzyna	6 177	5 880	-297	95,19
2	Stalowa Wola	63 692	61 182	-2 510	96,06
3	Przemyśl	63 638	61 251	-2 387	96,25
4	Sanok	39 027	37 577	-1 450	96,28
5	Jarosław	39 138	37 690	-1 448	96,3
6	Dukla	2 160	2 083	-77	96,44
7	Lesko	5 629	5 431	-198	96,48
8	Lubaczów	12 517	12 078	-439	96,49
9	Radymno	5 501	5 314	-187	96,6
10	Ustrzyki Dolne	9 445	9 132	-313	96,69

Zmiana liczby ludności w latach 2013-2018 w gminach województwa podkarpackiego

Zjawisko depopulacji w miejskich obszarach funkcjonalnych

Nazwa	Miasto	Gminy MOF bez miasta rdzeniowego	Cały MOF
Rzeszów	8456	5 117	13 573
Dębica	-1 037	1 687	650
Mielec	-618	822	204
Krosno	-712	530	-182
Sanok	-1 450	478	-972
Jasło	-1 171	127	-1 044
Tarnobrzeg	-1 170	-305	-1 475
Jarosław	-1 448	-135	-1 583
Przemyśl	-2 387	667	-1 720
Stalowa Wola	-2 510	538	-1 972

Przyrost naturalny w miastach województwa podkarpackiego

- W większości miast (28) województwa podkarpackiego w 2018 r. odnotowano dodatni przyrost naturalny, jednak tylko w 11 miastach dodatni przyrost naturalny występował w każdym roku w okresie 2013-2018.
- Miastem o zdecydowanie najwyższym przyroście naturalnym w 2018 r. był **Rzeszów**.
- Podobnie jak w przypadku miast o wzrastającej liczbie mieszkańców wśród miast o najwyższym przyroście naturalnym znalazły się miasta znajdujące się w niewielkiej odległości od Dębicy takie jak: **Ropczyce, Radomyśl Wielki, Brzostek, Przecław czy Pilzno, ale także Dębica**, w której, jak wskazano powyżej, liczba ludności zmalała w latach 2013-2018, co stanowi kolejny przejaw tego, że spadek liczby ludności w Dębicy może być postrzegany jako konsekwencja rozwoju miasta a nie jego regresu.
- Oprócz Rzeszowa zauważalne jest także występowanie przyrostu naturalnego w miastach znajdujących się w pobliżu stolicy Podkarpacia takich jak: **Głogów Małopolski, Boguchwała, Kolbuszowa, Sokołów Małopolski czy Tyczyn**.

Miasta o najwyższym przyroście naturalnym

Lp.	Miasto	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Rzeszów	560	610	405	697	796	793
2	Dębica	85	85	86	67	62	49
3	Ropczyce	57	44	45	66	83	75
4	Mielec	78	19	16	110	54	21
5	Nisko	4	56	22	18	57	39
6	Głogów Małopolski	34	30	18	18	24	43
7	Kolbuszowa	51	36	-1	7	18	32
8	Sokołów Małopolski	16	22	28	18	19	28
9	Boguchwała	15	3	21	25	14	32
10	Sędziszów Małopolski	38	31	10	10	28	-11

Przyrost naturalny w miastach województwa podkarpackiego

- Największa przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń wystąpiła w **Przemyślu**. W odniesieniu do tego miasta ujemny przyrost naturalny odnotowano w każdym roku w okresie 2013-2018.
- Innymi miastami, w których ujemny przyrost naturalny utrzymywał się przez ostatnie 6 lat okazały się: **Jarosław, Tarnobrzeg, Jasło oraz Iwonicz-Zdrój**.

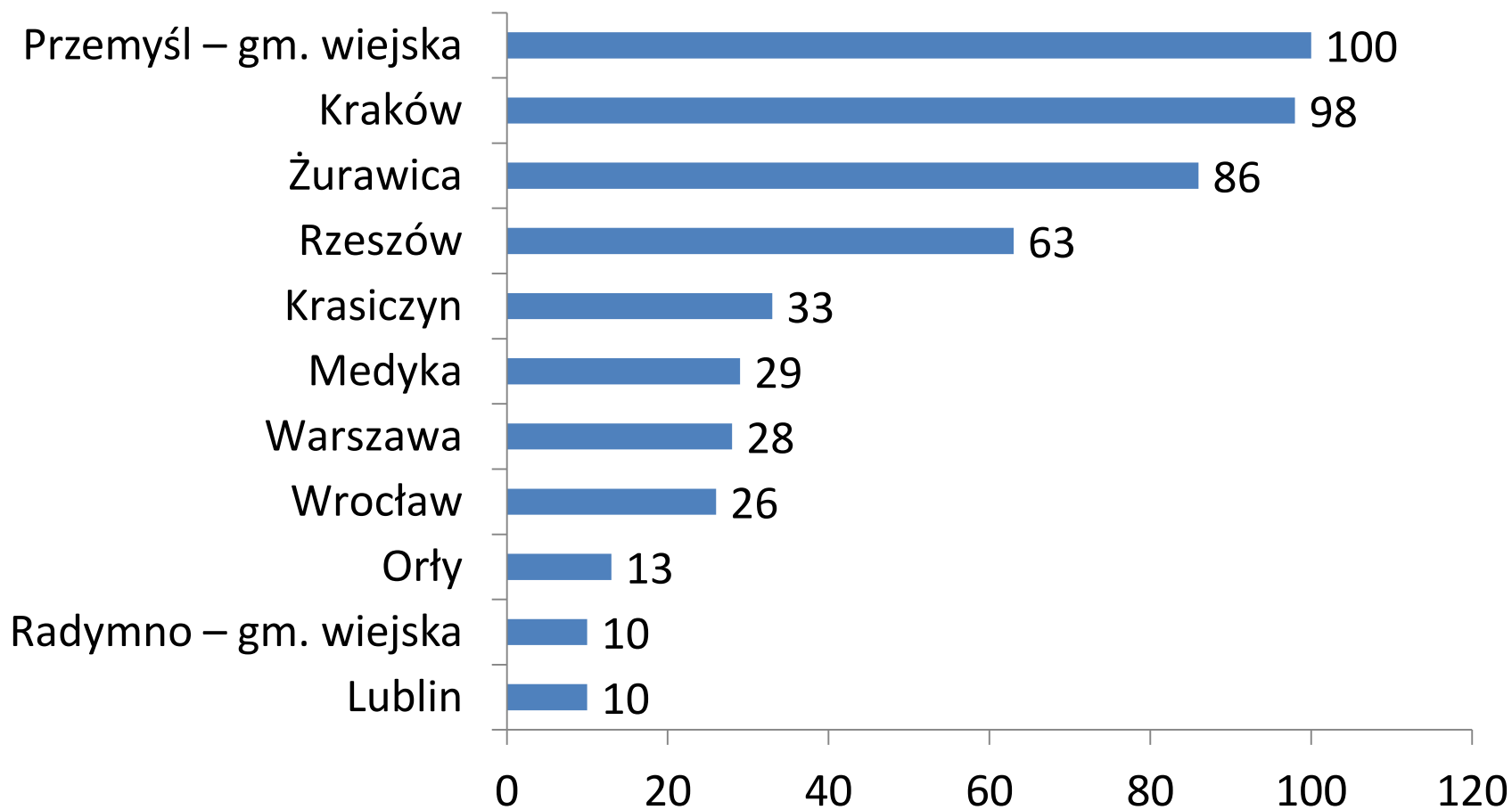
Miasta o najniższym przyroście naturalnym

Lp.	Miasto	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Przemyśl	-120	-136	-235	-179	-85	-164
2	Tarnobrzeg	-54	-91	-23	-82	-46	-58
3	Jasło	-6	-9	-90	-100	-93	-49
4	Jarosław	-5	-15	-32	-21	-60	-80
5	Sanok	5	14	-59	-44	-50	-47
6	Nowa Dęba	-14	-49	-7	-26	-22	5
7	Stalowa Wola	26	-4	-28	-55	18	-59
8	Rudnik nad Sanem	-24	-10	-24	-20	4	-17
9	Krosno	22	-3	-52	-14	8	-49
10	Zaklików	-	1	-10	-22	-10	-10

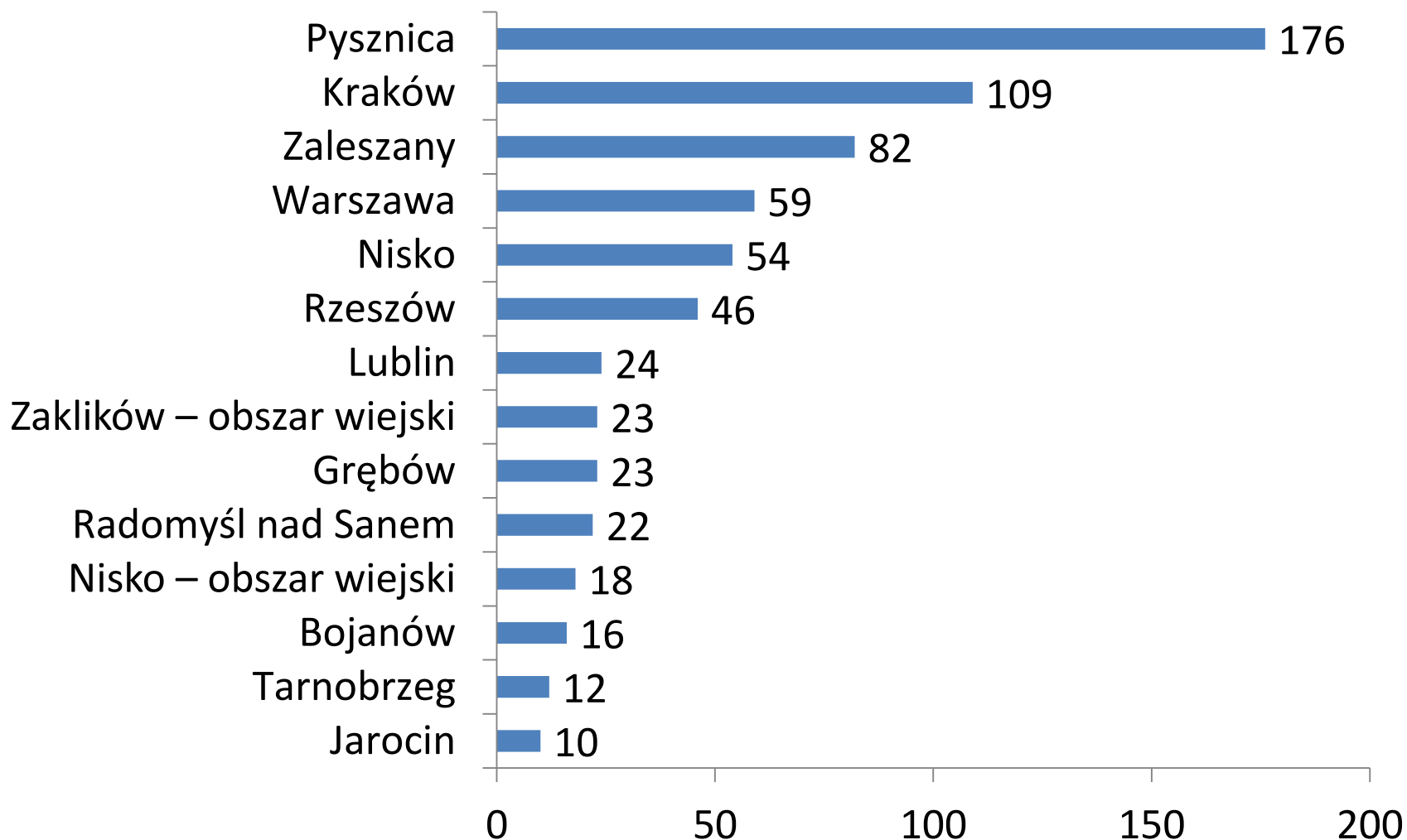
Kierunki odpływu mieszkańców z Rzeszowa (10 głównych) – liczba os.

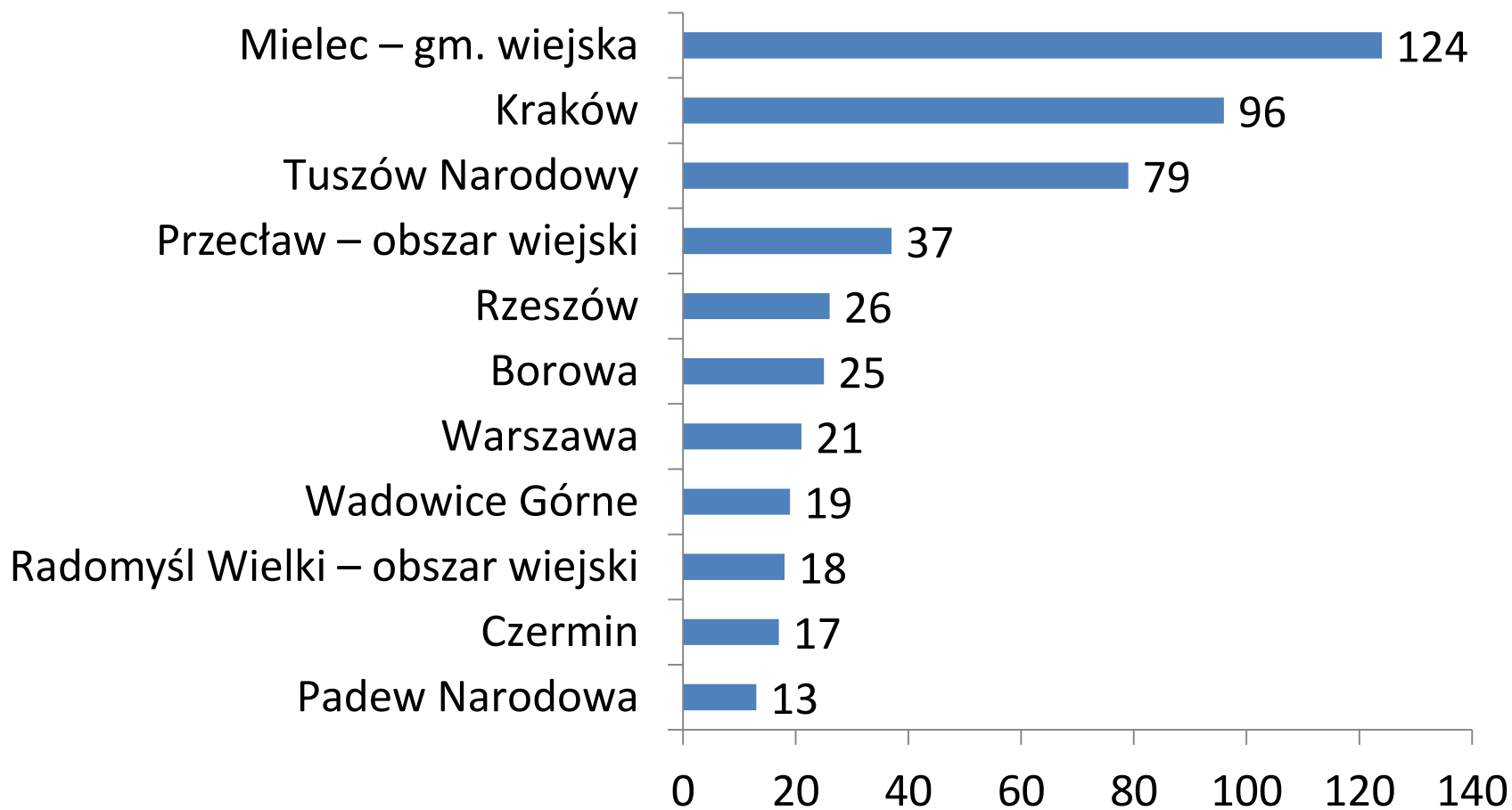
Kierunki odpływu mieszkańców z Przemyśla (co najmniej 10 os.)

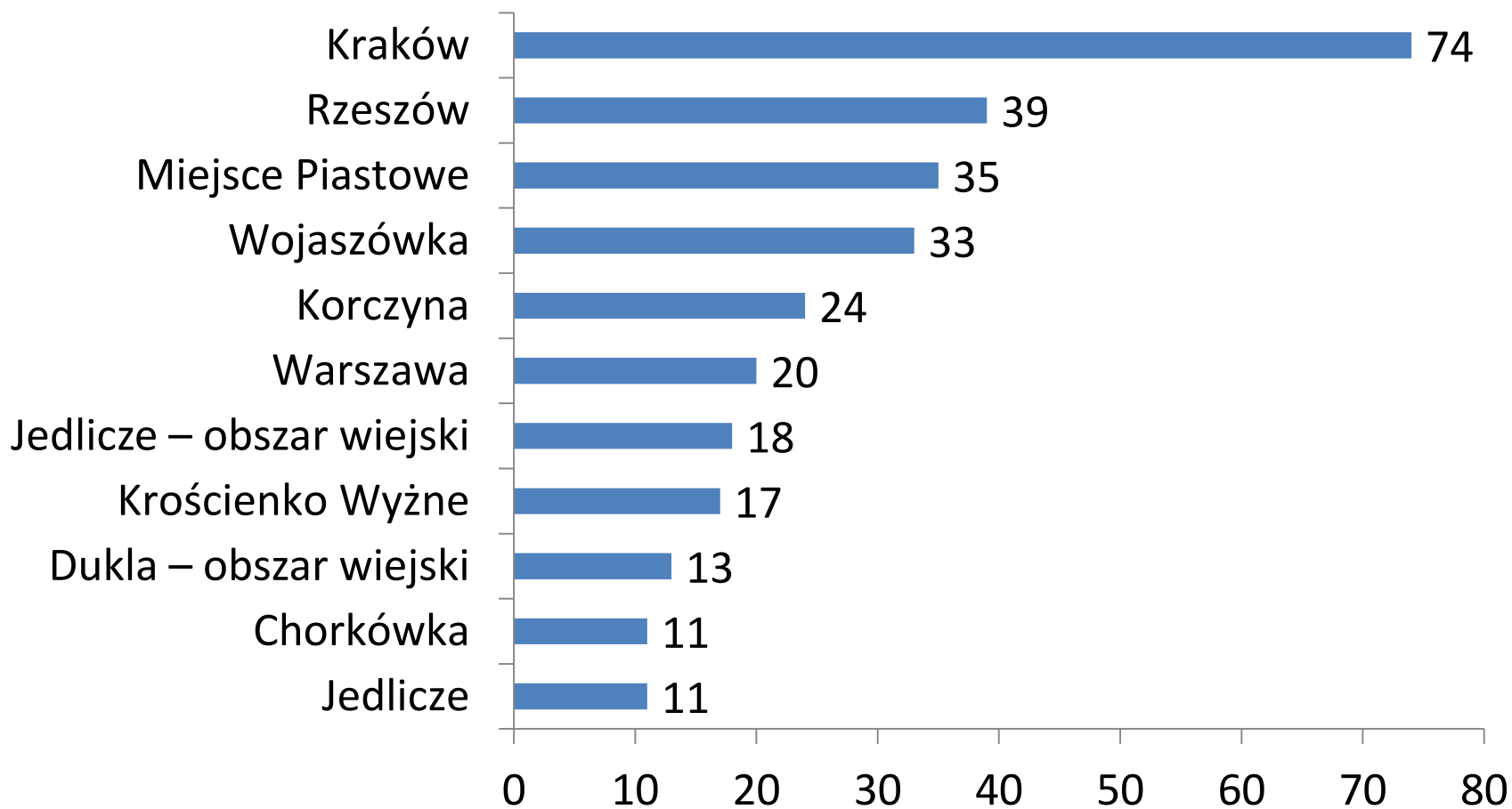
Kierunki odpływu mieszkańców ze Stalowej Woli (co najmniej 10 os.)

Kierunki odpływu mieszkańców z Mielca (co najmniej 10 os.)

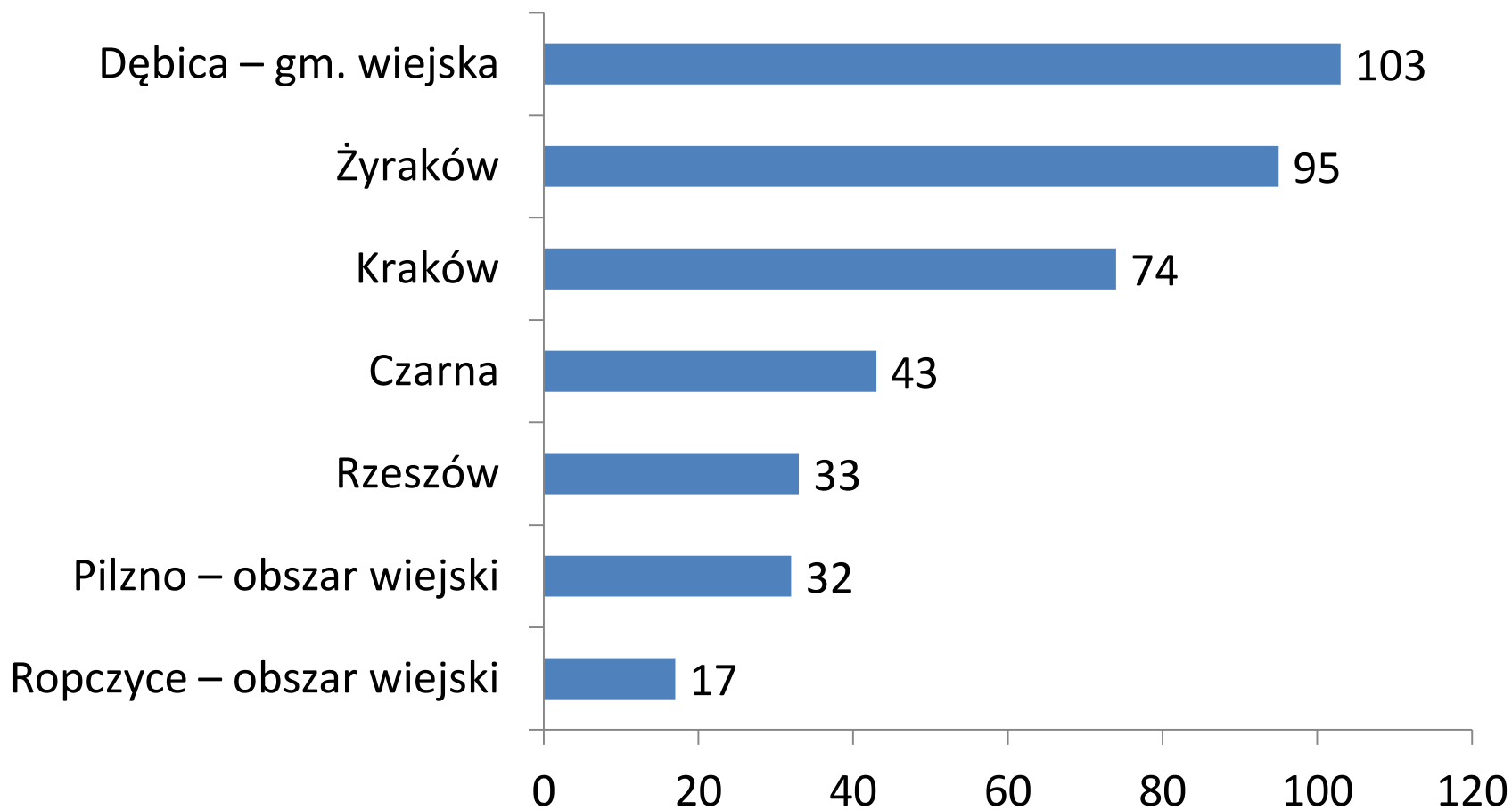
Kierunki odpływu mieszkańców z Krosna (co najmniej 10 os.)

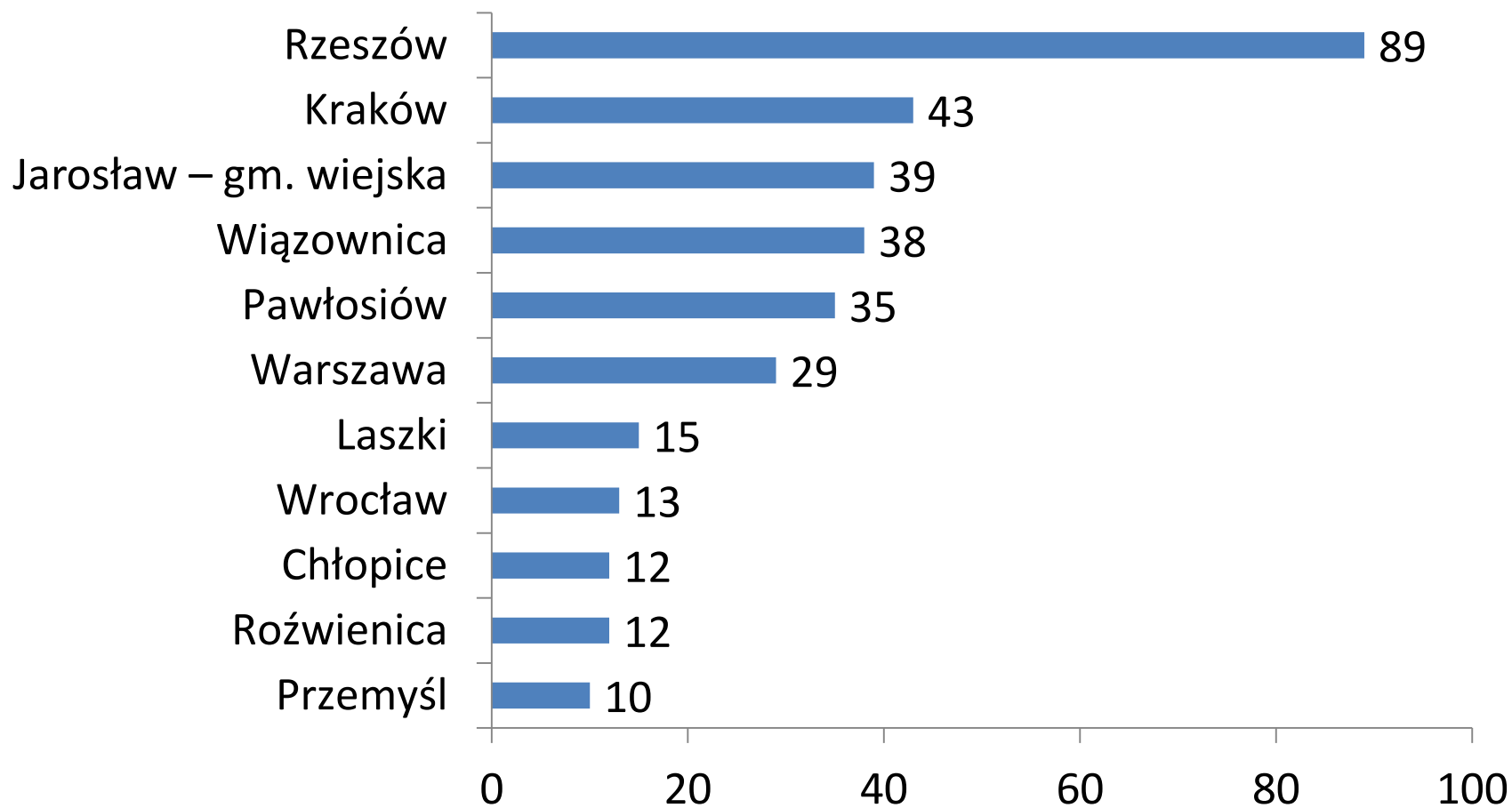
Kierunki odpływu mieszkańców z Tarnobrzega (co najmniej 10 os.)

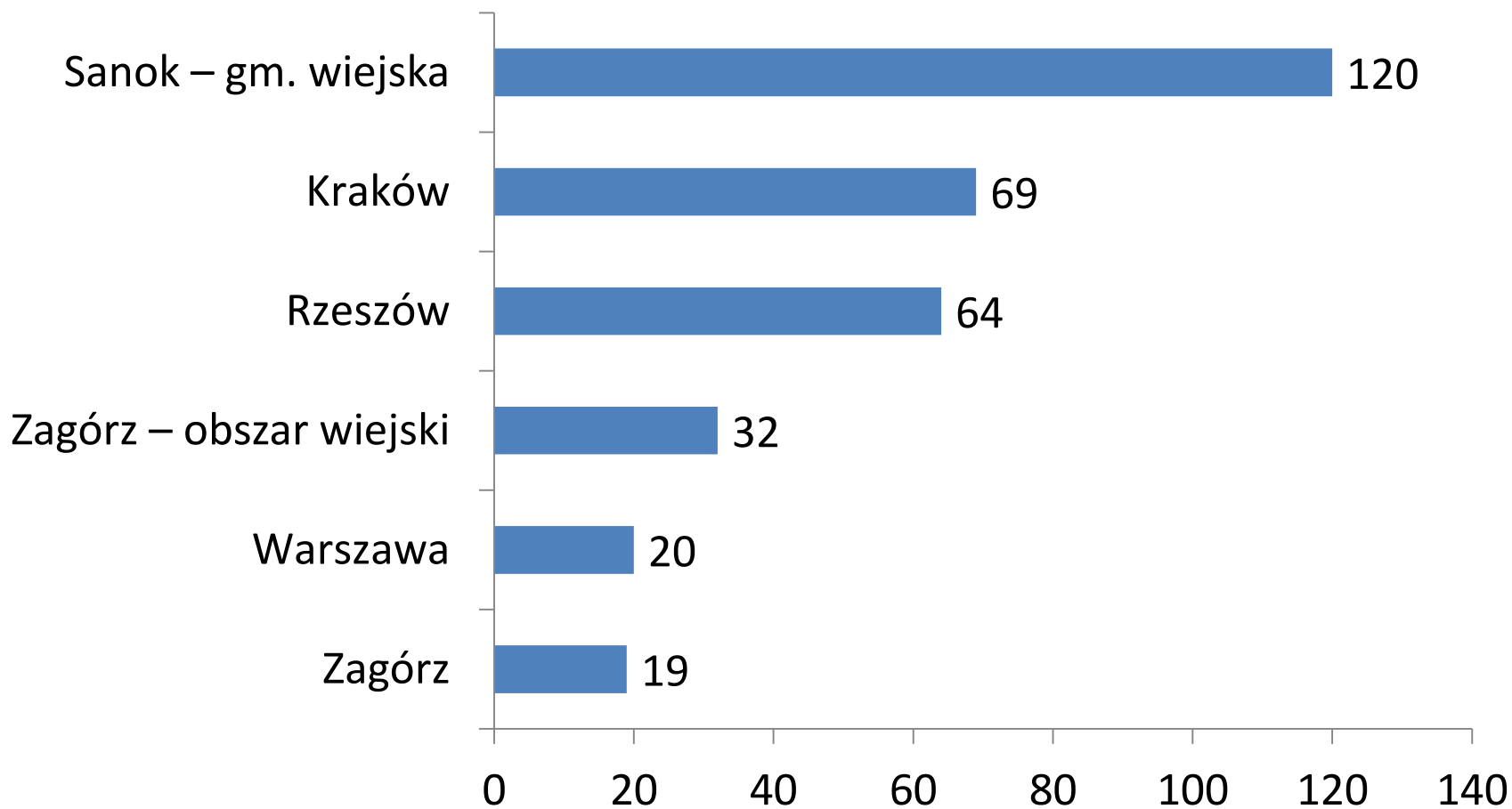
Kierunki odpływu mieszkańców z Dębicy (co najmniej 10 os.)

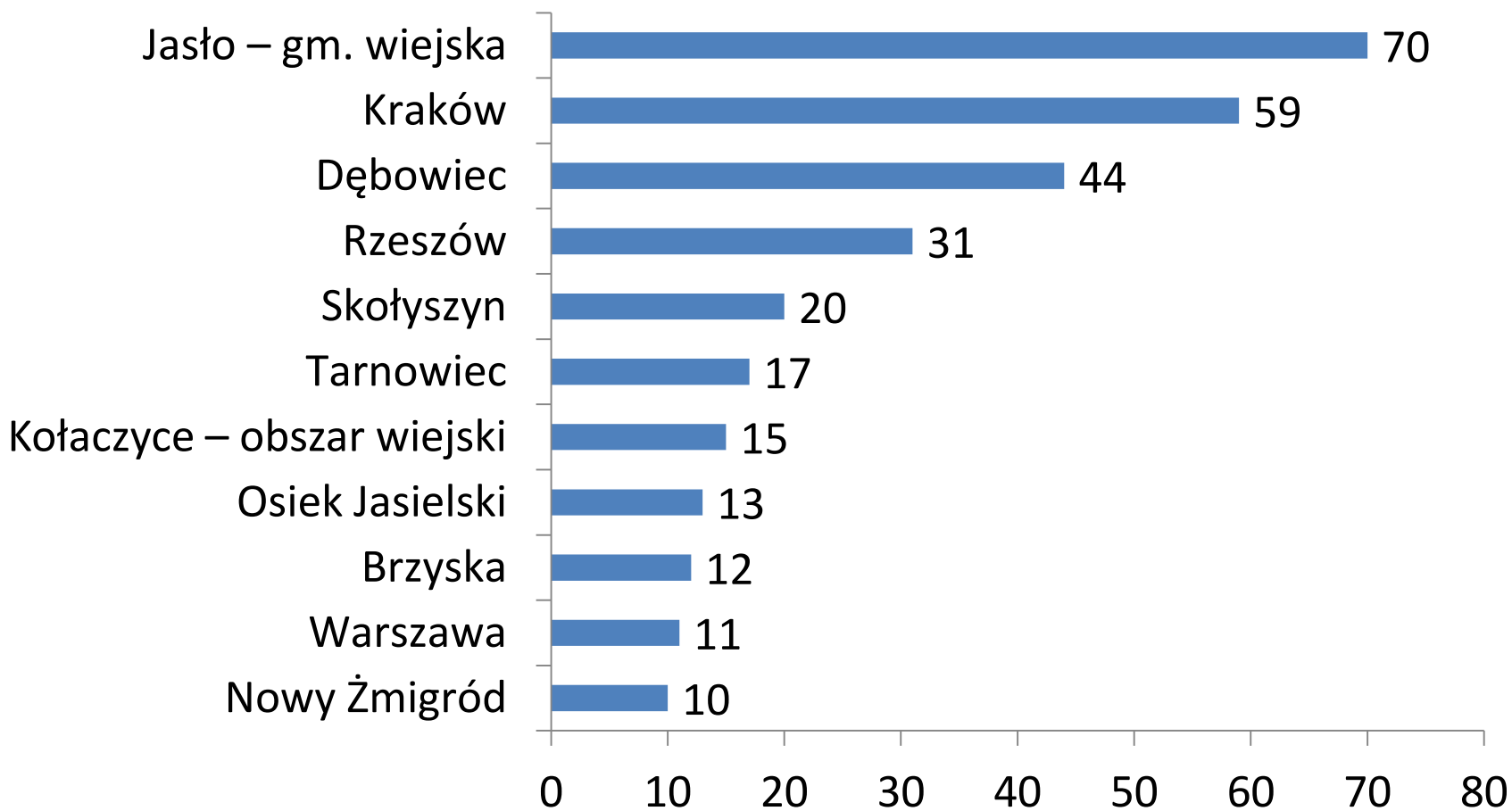
Kierunki odpływu mieszkańców z Jarosławia (co najmniej 10 os.)

Kierunki odpływu mieszkańców z Sanoka (co najmniej 10 os.)

Kierunki odpływu mieszkańców z Jasła (co najmniej 10 os.)

Wybrane rekomendacje

Poszukując rozwiązań mających na celu przeciwdziałanie depopulacji podkarpackich miast warto zwrócić uwagę na:

- wyróżnienie odrębnych działań mających na celu **rozwój funkcji metropolitarnych Rzeszowa** (m.in. w celu zwiększania atrakcyjności Rzeszowa jako miejsca pracy i zamieszkania w porównaniu do takich miast jak Kraków czy Warszawa);
- wyznaczenie kierunków działań mających na celu wzmocnienie funkcji biegunów wzrostu dla następujących miast: Krosno, Mielec, Stalowa Wola, Przemyśl oraz Tarnobrzeg, a także Jarosław, Dębica, Sanok oraz Jasło;
- rozważenie wyznaczenia kierunków działań mających na celu wzmocnienie Lubaczowa jako potencjalnego bieguna wzrostu.

Wybrane rekomendacje

Należy wspierać samorządy miejskie w działaniach na rzecz **poszerzania granic miast** o tereny najsilniej zurbanizowane oraz o tereny możliwe do przekształcenia w tereny inwestycyjne i pod budownictwo mieszkaniowe.

Należy dążyć do **wzmacniania powiązań pomiędzy potencjalnymi układami wielobiegunowymi** bazując na oddolnych inicjatywach współpracy podejmowanych przez samorządy. W szczególności warto wspierać rodzącą się inicjatywę „Czwórmiasta” zawiązaną przez Stalową Wolę, Nisko, Tarnobrzeg oraz Sandomierz, a także inne tego typu inicjatywy, w przypadku wyłonienia się ich w przyszłości.

Wybrane rekomendacje

Należy wzmocnić powiązania funkcjonalne pomiędzy Rzeszowem a pozostałymi największymi miastami województwa.

Rozwiązaniem mogącym częściowo powstrzymać odpływ mieszkańców z podkarpackich miast do Rzeszowa może być zapewnienie szybkich, częstych i przewidywalnych pod względem czasu przejazdu połączeń do Rzeszowa, dzięki czemu możliwe byłoby efektywne łączenie pracy w Rzeszowie z zamieszkiwaniem w innych miastach. Przedsięwzięciem, które powinno przynieść efekty w tym zakresie jest planowana do uruchomienia w 2022 r. **Rzeszowska Kolej Aglomeracyjna**. Na podstawie analizy osiągniętych efektów tej inwestycji zasadne może okazać się rozważenie jej dalszego rozwoju poprzez włączanie kolejnych miejscowości.

Dziękuję!
kpirog@ur.edu.pl